

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. I. De Scripturis seu libris Canonicis & Apocryphis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Unde contin-
gas illam a
multis non
prospici seu
admitti.

dei nostrae à multis alijs ingeniosis non
admitti, qui lumine fidei destituti priva-
toque affectu nimium suis sectis aut erro-
ribus adherentes, in luce velut cœcutidit;
cùm in rebus non omnino evidentibus
agnoscendis intellectus multum ab affectu
dependeat. Multi etiam veritatem non vi-
dent, quia motiva seu signa credibilitatis
fidei ignorant, aut ad considerandum eor-
um intellectum per piam voluntatem suf-
ficienter applicare negligunt. Plurimi de-
nique veritatem eis satis perspectam repu-
diant, sive dominandi libidine, sive causâ
voluptatibus liberius indulgenti, sive ut
ex secta nova nomen aliquod accipen-
tur, sive ex odio aliquorum Ecclesie Præ-
latorum, puta Pontificum aut Episcoporum.

60. Observandum verò, motiva credibilita-
tis præallegata, & similia, etsi Ecclesie om-
nia simul conveniant, indeque insignissi-
mo evidètia credibilitatis exurgant: non om-
nia tamen semper simul præponi credentibus
aliquod mysterium, qui nunc hanc,
nunc illam, nunc istam, nunc plures, nunc
pauciores sibi notas proponunt. Et quidem
in fide semel firmatis adeò insita est hæc
credibilitatis evidètia, ut quasi sine reflexi-
one ad speciales notas credant, dum ipsis
sufficit nosse, quod S. Mater Ecclesia id
tradat. Convertendis tamen ad fidem ope-
rosius proponuntur motiva credibilitatis.
Qui tamen & ipsi ex una interdum nota
convertuntur, v.g. ex visâ mirabili constantia
Martyrum, aut ex unico miraculo, aut
alio quopiam motivo; accedente, & potissi-
mas in conversione partes habente, illu-
stratione & auxilio divinæ gratiæ, quâ cor
aperiatur ad intendendum verbis prædica-
toris, & voluntas obstinata emoliri inci-
piat: aliàs enim surdo canitur, quæcumque
pondera rationum seu motivorum credibi-
litate profertantur.

61. In simplicioribus quoque Fidelibus lo-
cum habet credendi simplicitas, dum fi-
dem habent Parocho aut concionatori ali-
quid proponenti tamquam revelatum à

Deo & declaratum ab Ecclesia. Immo dum
similibus sit hujusmodi propositio per eos,
quorum id munus est, v.g. Episcopos, Pa-
rochos, Prædicatores seu Magistros in
Theologia, nec aliunde subest in iis causa
rationabilis dubitandi, credere obligantur;
adeò ut rusticus v.g. tali casu discredens,
peccet. Et sanè vix unquam similibus my-
stera fidei melius proponuntur, quam per
tales, adeoque si non tunc, vix unquam ha-
berent obligationem credendi. Secus esset,
si essent indicia dubiæ fidei in Parocho
v.g. utpote aliàs mentito, aut contradicen-
te hæcenus traditis ab alijs æque vel ma-
gis doctis, aut dogmate aliqua bonis mori-
bus vel rationi naturali adversa &c.

Aliàs seclera speciali ratione dubitandi
nascitur ex prædictorum propositione in
hujusmodi (quibus aliunde de notis Eccle-
siae in generali saltem constat) proportio-
nata capacitati eorundem evidètia cre-
dibilitatis: quæ facilius in iis locum obti-
net, quibus difficilius occurrunt rationes
dubitandi in contrarium. Adde simplicio-
ribus salutem sermone quærentibus adesse so-
lere specialiter illustrationem divinæ gra-
tiæ, quâ fit eos plerumque firmius adhare-
re rebus revelatis, quàm doctos, adeò ut de
credibilitate ac veritate illarum dubitare
nequeant, immo aliquos dubitare posse
mirentur.

Nihilominus absolute loquendo ex nullo
capite apparet repugnare, quò minus cum
articulis veris pari modo proponendi, inde-
que resultante obligatione credendi, à Pa-
store, Episcopo &c. immisceatur articulus
aliquis falsus, etiam spectatâ divinâ provi-
dentia: cum in hujusmodi non sit propo-
nendi infallibilitas, sed ipsi, immo & Con-
cilia numerosa Episcoporum errare possint,
& aliquando erraverint: soli autem Conci-
lio Generali sive Pontifici propria sit in-
fallibilitas in rebus fidei proponendis. Inde
autem non videtur grave inconveniens: nam
fides articuli falsi, solum erit naturalis, poteritque
ex affectu seu voluntate credentis
etiam esse Deo grata.

An eis ali-
quid falsi
proponi
queat ita,
ut credere
teneantur.

DISPUTATIO QUARTA.

De Scriptura Sacra & Traditionibus.

XPPLICATO Fidei ob-
jecto & objecti qualitate,
de ipsius Fidei regulis a-
gendum est. Et primò qui-
dem de regulis veluti mor-
tuis, quæ sunt, Scriptura &
Traditio: dein de vivis, Ecclesiâ videlicet,
Concilijs & Pontifice.

QUÆSTIO I.

De Scripturis seu Libris Canoni- cis & Apocryphis.

SCRIPTURA sacra est verbum Dei, ipso
inspirante conscriptum ab ipsismet Ha-
giographis seu divino Spiritu afflatis Scri-
ptoribus.

Variis porrò nominibus solet ipsa appel-
lari.

1. Quid sacra
Scriptura.
Varia ejus
appellationes.

lari. Nam in ipsa Scriptura sæpè appellatur nomine Scripturæ, interdum singulariter, interdum pluraliter expresso; & ad Rom. 1. vocatur *Scriptura sancta* & 2. ad Timoth. 3. *Sacra Littera*: tum ratione Auctoris, præsertim principalis: tum ratione materiæ & finis. Passim & vulgò appellatur Biblia. Interdum etiam dicitur Testamentum: quia in eo testata sit nobis mens Dei, pactaque & fœdera ejus cum hominibus, ac denique legatur eis æterna hereditas. Unde dividitur Scriptura in Paginam Veteris & novi Testamenti. Aliquando etiam apud veteres Patres vocatur instrumentum; partim quia instruit nos, partim quia Deus illa tamquam instrumento utitur ad docendum nos, & mentem voluntatque suas nobis indicandas, partim quia est authenticum scriptum continens fœdus Dei cum homine; prout etiam Scripturæ authenticæ quæ continent hominum conventiones & pacta, dicuntur instrumenta.

Cur dicatur Testamentum.

Cur instrumentum.

2. Quid sit canonicam vel authenticam.

Scriptura sacra præterea cognominari solet Canonica, à voce Canō seu regula. Quod quidem eatenus verisimè dici potest, quatenus ipsa est Canon seu norma fidei nostræ, cui beneficiis (inquit Petrus Epist. 2. c. 1.) attendentes, quasi lucerna lucens in loco caliginoso. Estque Scriptura sacra hæc ratione Canonica, eo ipso, quod sufficienter fuerit tamquam talis nobis per Ecclesiam proposita, seu eo ipso quod authenticè de ea constet, quamvis Ecclesia nullum rexuisset de libris sacris Catalogum. Unde antequam hoc factum esset, uti etiam tempore Veteris legis, ante editū Canonem Judæorum, erant Scripturæ hoc sensu Canonicae. Quare Scripturæ libri, ab Ecclesia declarati velut divini, vocantur authentici. De facto autem nulli sunt tales, præter illos, qui in indiculo seu Catalogo ab Ecclesia confecto, qui Canon dicitur, sunt recepti; quique inde vulgò Canonici dicuntur. Distinguntur sic contra libros Apocryphos, quos scilicet Ecclesia intra Canonem non admisit, seu non approbavit, sed vel positivè rejecit, vel circa quos negativè & suum judicium circa eos suspendendo se habuit. Et consonat etymologia Græcæ vocis, idem significatis, quod absconditum seu occultum, quia scilicet libris illis non adest publica auctoritas Ecclesiæ. Interdum tamen strictius sumptum reperitur hoc nomen, ut ij dumtaxat libri dicantur apocryphi, quibus aperti aliqui errores sunt immixti, ideoque in Ecclesia occultati manebant, sive in ea non legebantur: non autem illi, qui etsi in Canonem non essent admissi, tamen Ecclesiastici erant & in Ecclesiis legebantur: prout illud nomen accipit *Rossinus in Symbolo*.

Qua Scriptura dicantur apocrypha.

3. Quando, & quo confectus Canon.

Canon Scripturarum divinarum est duplex, Hebræorum scilicet, & Christianorum, seu Ecclesiæ, Prior juxta communem

opinionem confectus est post captivitatem Babylonicam ab Eldra & Concilio magno. Indubiè namque ejus conficiendi potestas erat poenes Judæorum Pontificem adhibito Concilio seniorum & Sanedrim; cujus nimirum rei omnium gravissimæ judicium Pontifici & Sacerdotibus conveniebat; sicuti Pontificum & Sacerdotum erat judicare inter lepram & lepram, *Levit. 13.* uti etiam Pontificis erat omnem de Lege controversiam, dubio aliquo exorto, dirimere, *Levit. 17.* Hunc Canonem recenset *Hieronymus in Prologo Galeato* (qui habetur ad calcem Bibliæ) dividitque in viginti duos libros juxta numerum litterarum Alphabeti Hebraici; etsi alii in re non dissentientes numerent viginti quatuor, librum Ruth à libro Judicum, & Thronos à Prophetia Jeremiæ separantes; alii numerent viginti septem, juxta numerum itidem litterarum Hebraicarum (quarum quinque sunt duplices, quatenus earum in fine dictionum diversa est figura) dividentes Jeremiam ut supra; & Libros Samuel & Melachim (quos Regum vocamus) statuentes velut quatuor libros Paralipomenon tamquam duos, sicut & Eldra. Partitionem ejusdem Canonis in Legem, Prophetas & Hagiographa, vide in *Prologo Galeato*.

Hebræorum, quos libros continent.

In hoc autem Canone non habentur Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, Baruch, Libri Machabæorum. Quos proinde hoc titulo rejiciunt passim Hæretici recentiores. Ridiculè sane, quasi circa confectioem Canonis sit minor potestas Ecclesiæ, quam Synagogæ, cum tamen Ecclesia juxta Apostolum 1. ad Timoth. 3. sit columna & firmamentum veritatis, contra quam portæ inferi numquam poterunt prævalere juxta Christi p̄missionem *Matt. 16.* Ut proinde meritò Ecclesia jam cum hanc potestatem usurpaverit; sine cujus auctoritate nec ipsi libris sacris esset firmiter deferendum, dicente *Augustino lib. contra Epist. Fundamenti cap. 5.* Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholica commoveret auctoritas. Et infra de Actuum Apostolorum Libro subdit: Cui libro necesse est me credere, si credo Evangelio: quoniam utramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat auctoritas.

4. Qui libri eo non contenti rejiciantur ab Hæreticis & quam infundat.

Adde aliquos ex præfatis Libris, signanter Libros Machabæorum tempore confecti Canonis nondum fuisse conscriptos, sed diu post, ut impossibile fuisse eos in Canonem ab Eldra fuisse relatos. Quod si fides tribueretur *Genebrardo* passim relato libri in Canone præfato Judæorum omitti forent postmodum eidem adscripti. Idque probatur variis Hebræorum testimoniis & traditionibus. Sane *Josephus lib. de Machabæis in fine* dicit historiam illam in sacris Scripturis contineri. Ut proinde, si non fuerint hi libri in Canonem publicè admissi (prout plerique putant) certè non rejecti;

5. Notanda circa Canonem Judæorum & Christianorum, quod nonnullos libros eo non contentos.

rejeſti, ſed magna etiam apud Judæos, etſi non apud omnes Paris, auctoritatis extiterunt.

6. *6. Ceteri Chriſtiani omnes quos libros continent.*

Canon Chriſtianorum continet omnes libros cōtentos in Editione vulgata Bibliæ, recogniti a Juſſu Sixti & Clemētis VIII. Quorum omnium indicem texuit *Concilium Tridentinum ſeſſ. 4.* poſtea ſubdens: *Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Editione Latina habentur, pro ſacris & Canonicis non ſuſceperit, anathema ſit.* Eumdem Canonem jam ante cōfecerat *Florentinum in Inſtr. Armenorum, Carthaginienſi.* (cui interſuit & ſubſcripſit *Auguſtinus*) can. 47. Idem probatus eſt à *Gelaſio I* cum Concilio Romano ſeptuaginta Episcoporum, & ante hos omnes traditus à *Innocentio I.* Episc. 3. ad *Exuperium.*

Immo adhuc antea à *Nycæna Synodo* eſſe conſectum aliquem Canonem Sacrorum Librorum, aperte inſinuat *Hieronymus Præfat. in Librum Judith,* eodem dicens: *Sed quia hunc librum Synodus Nycæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, &c.* Aſt hunc Canonem, uti & quosdam alios, excidiſſe tradit *Baronius ad Annum 325.* Ut proinde hinc ſtatu nequeat certa regula fidei, cū ignoretur qui pæciſe Libri fuerint in iſto Canone poſiti, & quibus verbis, an ſcilicet per modum decreti, vel adjecto anathemate, ad per modum ſimplicis enumerationis, quæ non tolleret omne dubium; præſertim cum *Hieronymus ſuprà* non obſtante Canone Nycæno præmittat de libro *Judith: Cujus auctoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur.* Similia de illo habet *Præfat. in Proverbia.*

7. *Libros ſacros Nonnulli partiuntur in Protocanonicos & Deuterocanonicos, pari hodie auctoritate.*

In hoc porro Eccleſiæ Canone continentur non ſolum libri illi, de quorum divina auctoritate nunquam fuerat in Eccleſia Catholica dubitatio (qui à Nonnullis Protocanonicis dicuntur) ſed etiam varii, de quibus aliquando inter Nonnullos etiam Catholicos Scriptores ſeu Patres fuerat diſceptatio ſeu opinionum differentia; qui propterea Deuterocanonicis à quibusdam vocantur, & hodie habere debent æque infallibilem auctoritatem apud omnes, qui fidem Catholicam profiteri volunt. Quamvis etiam olim magna vel potior pars Eccleſiarum ſeu Patrum hos receperit pro legitimis Scripturis, ſive eos ponendo in Canone, ſive eos allegando ad confirmationem dogmatum fidei: atque etiam plerique ex iis, qui ipſos non admiferunt pro Canonicis, tamen ut iſtes & ſalutares probarint. Quare iidem in Eccleſiis legi ſolebant ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum conſervandam; ut loquitur *Hieronymus Præfat. in Proverbia* de libris *Judith, Tobie, Machabæorum, Sapientia & Eccleſiaſtico.* Qui tamen & ipſe *Hermex Sum. Theol. Pars III.*

non ſemper manſit circa hos libros in eadem ſententia, ut aſſendit *Lorca l. 1. de locis diſp. 3. memb. 3. n. 40.*

Quin immo ipſe *Auguſtinus l. 2. de doctr. Chriſt. c. 8.* etſi admitteret pro Canonicis omnes libros in *Tridentino* recenſitos, tamen quia res de quibusdam Scripturis non erat apud omnes extra controverſiam, nondum exiſtente tam ſolemnis univerſalis Eccleſiæ approbatione, præſcribit Scripturarum indagatori, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Eccleſiis Catholicis, præponat eis quæ quædam non accipiunt; & inter has, eas, quæ plures gravioresq; accipiunt. Quæ differentia modò ceſſat, ut patet. Quare etiam modò non eſt curandum, an vel quid Nonnulli veteres Patres aut Scripturæ Interpretes de quibusdam libris ſacris ante apertam Eccleſiæ definitionem cenſuerint; ſicut nec curandum eſt in aliis materiis, ali quando in Eccleſia dubiis, & poſtea ab eadem definitis, examinatis penitus Eccleſiarum, præſertim Romanæ, traditionibus, & contrariis opinionibus paulatim antiquatis, Spiritu ſancto ſic ſuaviter regente Eccleſiam & docente omnem veritatem.

8. *Regula ab Auguſtino tradita eſt præſentem materiam declaratur.*

9. *Non curandum, quid ante apertam Eccleſiæ declarationem Nonnulli ſenſerint.*

Attamen valdè mirum eſt, quòd etiam poſt definitionem Concilii Tridentini *Sixtus Senenſis* vir alioquin doctus & Catholicus *lib. 1. c. 8. Biblioth. ſacra* rejecerit poſtrema capita libri *Eſther*, incipiendo ab iſtis verbis *cap. 10. Dixitq; Mardocheus: Ara capita Deo facta ſunt iſta.* Cū tamen *Tridentinum* volens dirimere omnes priores controverſias ac dubia, loquatur de libris à ſe enumeratis, addendo, *cum omnibus partibus ſuis; item, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt,* in quâ ex *c. 13.* legitur *Epitola feria 4. poſt Dom. 2. Quadrageſimæ, & in Miſſa contra Paganos, & ex c. 14. recitatur Oratio Eſther in Offertorio Dom. 22. poſt Pentecoſten.* Antiqui etiam Patres numerantes librum *Eſther* inter Canonicos, de eo loquuti ſunt, prout tunc apud Eccleſiam exſtabat atque in uſu erat, nempe juxta Editionem *Septuaginta;* tunc autem trãſlatione *Hieronymi* necdum pervulgatâ, erant ſuis locis intertextâ capita, quæ poſtea ſuis ſedibus avulſit *Hieronymus,* & in fine libri poſuit, eò quòd in Hebræo non haberentur. Quamvis etiam credibile ſit olim in Hebræis Codicibus exiſtiſſe; & quibus utique ſe ſua adferre teſtatur *Joſephus l. 10. Antiquit. c. 12,* qui tamen *lib. 11. c. 6.* nonnulla ad verbum refert ex *Epitolis Aſſueri* in præſatis poſterioribus Capitulis contentis. Ut omittam, quod pari jure potuiſſet (quod tamen non fuit auſus, nec ullus Catholicorum auderet) *Sixtus Senenſis* rejicere *Canticum Trium Puerorum, Hiſtoriam Suſannæ, Belis, & Draconis interfecti;* quæ ſimiliter in Hebræo non habentur.

10. *Sixtus Senenſis poſt Tridentinum adhuc rejecit poſterioribus capitulis libri Eſther.*

Refutatur.

Itaque omnes Catholicos illas quoque *Danielis* indubitanter admittunt & *Tridentinum*

10. *Non dubitandum de*

quibusdam
partibus
Danielis.

num. Eademque leguntur nunquam & antiquitus, maxime Cantium Puerorum, in Ecclesia; & vulgata ante Hieronymum Editio eas continebat, adeoque Concilia & Patres antiquiores Daniele simpliciter recipientes loquebantur de eo, prout tunc erat in usu Ecclesiarum. Ipse quoque Theodotion has partes (quas ex ejus translatione Ecclesia recepit) in Hebræo transtulit, ut proinde ante Hieronymi tempora eas Chaldaicè vel Hebraicè scriptas extitisse, credendum sit.

11.
Difficultas
soluitur de
tempore quo
contigit hi-
storia Su-
sanna.

Historia porro Susannæ (quæ, ut cap. 13. refertur Daniele adhuc adolescentiore contigit, sub initium captivitatis Babylonice) secundum ordinem historiarum ponenda esset circa initium libri; ideoque in Codicibus Græcis caput 13. est initium Danielis. Postrema autem verba Capitis, *Et Rex Astiages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus*, sunt ibi initium capitis 14. Et planè non pertinent ad tempus Historiæ Susannæ, sed ad narrationem cap. 14. sequentem: cum Babylon à Persis capta fuerit, Daniele jam senè.

Difficultas
alia solvi-
tur ex au-
plici Da-
nielis in la-
cum missio-
nis.

Similiter optimè quadrat missio Danielis in lacum semel à Dario propter orationem ad Deum Israël factam, & tunc (ut dicitur c. 6.) mansit unicâ nocte; secundo à Cyro ob interfectum Draconem, & tunc (ut habetur c. 14.) permansit in lacu sex diebus.

12.
Explicatur
obsectio de-
sumpta ex
paranoma-
sia schini
& prini.

Denique vetus obsectio contra auctoritatem Historiæ Susannæ desumitur ex allusione Græcorum nominum seu paranomasia schini & prini (quorum illud Latine lentiscum, hoc ilicem, aut certe ilicis quoddam genus significat) ad Græcum *χίνος*, hoc est, scindere, & *πρίνος*, hoc est, secare; nam hæc allusio fundatur in vocibus Græcis, cum tamen constet Daniele & duos senes Chaldaicè vel Hebraicè esse locutos. Respondetur autem breviter, Interpretem Græcum vertisse, non ad verbum, sed ad sensum. Sicut Evangelistæ dicta Christi aut aliorum referentes diversis sæpè verbis usi sunt, etsi optimè in re consonantes. Prout etiam Historia Job, etsi rhythmicè descripta, non vertitur in dubium, quamvis Job & amici non fuerint carmina locuti. Fides enim historiarum non exigit, ut quæ narrantur ab alio dicta, iisdem prorsus vocibus referantur, sed satis est, ut narretur res eadem vocibus idem significantibus. Itaque instantem vindictam, quam Senibus in mendacio deprehensis Daniel prædixit, sive cum allusione Hebraico aut Chaldaico idiomati congruâ, & nobis ignotâ, sive sine illa, Græcus Interpretes narrat gratâ quâdam in Græco idiomate allusione, ad idem significantium tendente. Conatur præterea *Lorca sup. num. 33.* eruere è vocabulis Hebraicis, idem quod prinus & schinus Græcè significantibus; aliquam non planè dissimilem, sed ad idem significantium

vergentem allusionem. Vide ipsum.

Contra auctoritatem Libri Judith ræcere videtur, quod historia contigisse referatur c. 1. tempore Nabuchodonosor Regis Assyriorum, qui pugnavit contra Arphaxad regem Medorum; quod non consistit cum eo, quod c. 5. significatur Israëlitas nuper reverbos esse à captivitate, cum tunc Regnum Assyriorum fuerit dudum destructum. Respondet *Estius in Notis ad cap. 1. Judith*, & Nonnulli alii, historiam contigisse solutâ captivitate Babylonicâ post tempora Dærii, sub quo templum (cujus fit mentio c. 4.) restauratum fuit; ideoque nullam Regis Israël vel Juda sibi mentionem, sed tantum summi Sacerdotis Eliacim seu Joakim, qui videtur filius Josue Sacerdotis magni (qui aliàs Jesus dicitur, filius Josedech) sub quo ædificatum est templum, ut colligitur ex 2. Esdræ c. 2. Nabuchodonosor autem videtur successisse Dario. Porro regibus Persarum destructo Chaldæorum imperio apparet fuisse hoc nomen commune, uti regibus Ægyptiorum nomen Pharaonis. Dicitur verò rex Assyriorum, quia scilicet erat rex tum illorum, tum Persarum & Chaldæorum; uti etiâ Darius Persa vocatur rex *Assur* 1. Esdræ c. 5. Alii tamen passim cum *Melchioro Cano*, *Bellarmino*, *Sylvio*, historiam referendam censent ad captivitatem, quâ Manasses cum suis abductus fuerat, vigente adhuc Assyriorum monarchiâ. Quælibet autem responsio non leves patitur difficultates. Vide Auctores citatos, signatur *Bellarminum l. 1. de Verbo Dei c. 12.*

13.
Difficultas
obsectio soluta
contra Li-
brum Ju-
dith.

Contra nonnullos quoque alios libros, notanter Tobie, & Machabæorum, obsectio possunt quædam difficultates: quæ ex professo tractantur ab Interpretibus eorumdem.

De Præfatiuncula Threnorum censent nonnulli esse Scripturam Canonicam, eod quod sit recitata in Bibliis per Sixtum V. correctis, & quidem excusa eodem quo reliqua Scriptura caractere; cum tamen in præfatione horum Bibliorum dicatur in iis nihil non esse canonicum, nullasque præfationes sacris libris esse additas, extra videlicet contextum ipsius sacræ Scripturæ. Quæ tamen argumenta non omnino convincunt. Et his non obstantibus contrarium existimât *Sixtus Senensis*, *A Lapide*, *Bellarminus supra c. 20.* & alii passim etiam *Tridentino* posteriores. Non habetur quoque hæc præfatio in Hebræo, uti nec in multis antiquis codicibus Latinis. Neque ejus meminerunt antiquiores Threnorum Commentatores. In hebdomada quoque sancta legitur initium Threnorum, at non præfatiuncula. Dubitatur insuper à Nonnullis, num Threni sint instar Prophetiæ descripti ante captivitatem; cuius tamen oppositum in præfatiuncula dicitur. Unde conitatur esse dubiam, adeoque ad iudicium illius descendendam, cuius est ju-

14.
Quia cen-
sendum de
Præfatiuncula
Threnorum.

est iudicare de auctoritate & sensu Scripturarum.

15. De quibusdam libris aut librorum novi Testamenti paribus olim fuit apud Nonnullos dubitatio, scilicet de Epistola ad Hebræos, item de Epistola Jacobi, Judæ, Secundâ Petri, Secundâ & Tertiâ Joannis, Apocalypsi, Marci capite ultimo, Historiâ Luca 22. de Sudore Christi sanguineo; & Angelus confortantis apparitione, denique de Historia adulterii Joann. 8. Sed sine solido fundamento, ut latius deducit Bellarminus l. 1. de Verbo Dei c. 16. & seqq. Serarius, Sylvius, & alii. Neque modò est dubitandi locus post Ecclesiæ definitionem.

16. Præter libros Canonicos fuit Varii Apocryphi, de quorum Nonnullis aliquando fuit dubitatum, an essent in numero sacrarum Scripturarum habendi; ut sunt liber tertius & quartus Esdræ, liber tertius & quartus Machabæorum, Oratio Manasse, Appendicula quædam Job, quæ in versione Septuaginta, etiam eâ, quam Romæ editam probavit Sixtus V. habetur ad finem libri, & agnoscitur a plerisque Patribus, Appendicula quædam Palterii seu Plalmus 151. Constat nihilominus eas Scripturas non pertinere ad Canonem à Tridentino præscriptum, neque contineri in Bibliis per Sixtum V. correctis. Nisi quod Oratio Manasse, ac tertius & quartus liber Esdræ ad calcem illorum diverso characterè sepositi sint, ne proflus interirent, quippe qui à Nonnullis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis tam M. S. quàm impressis reperiuntur.

17. Neuter horum reperitur apud Hebræos; quartus nequidem apud Græcos, apud quos tertius ponitur ordine primus, illi autem qui sunt apud nos primus & secundus, sunt apud Græcos unum volumen dictum liber secundus Esdræ. In quarto etiam libro continentur cap. 4 & 5. Nonnulla, quæ sapiunt errorem, quod nempe animæ Batorum non sint visuræ Deum ante diem iudicii. Et cap. 6. continentur quædam fabulosa de duobus piscibus, Henoch & Leviathan die quintâ Deo creatis, quibus capiendis non sufficiebant maria. Et cap. 14. dicit nonnulla de senectute & ætate mundi, ex quibus, si vera forent, apertè sequeretur, jam pridem mundi finem advenisse. Sua nihilominus manet, tertio præsertim libro, etsi non Canonica, auctoritas. Uti etiam non caret gravi auctoritate historicâ tertius & quartus Machabæorum, & maximè tertius (qui spectando seriem rerum narratarum esset primus, utpote describens ea quæ quinquaginta amplius annis ante acta Machabæorum contigerunt) qui veteribus Bibliis frequenter additus reperitur. Immo Clemens can. 84. aliàs 85. Apostolorum refert in Canonem tres Machabæorum libros. Sed Canon iste est apertè suppositivus, uti & Ca-

non 65. aliàs 66. Unde quinquaginta priores tantum velut authentici recipiuntur. *dist. 16. c. 3.* Quibus quidem continentur sexaginta (vel ut alia Lectio habet) septuaginta sententiæ quas ab Apostolis esse præscriptas refert Zephyrinus Papa Epist. 1. sic ut uno Canone plures sententiæ comprehendantur. Nec refert, quod in *VI. Synodo can. 2.* probentur octoginta quinque Canones Apostolorum: nam id factum est in spuria VI. Synodo, vulgò Quini-sexta seu Trullanâ, per Ecclesiam reprobata. Accedit quod *Can. 84.* citato non solum omittitur Apocalypsis Joannis, sed è contrâ inter sacros libros recensentur duæ Epistolæ Clementis, ejusdemque Constitutiones Apostolicæ, quos tamen libros Ecclesia nunquam pro Canonicis recepit. Unde ob nonnullos Canones suppositivis, Gelasius Papa in Concilio Romano Librum Canonum Apostolorum inter Apocryphos recensuit. Vide annotationes *Francisci Longi* in Canones Apostolorum.

18. Oratio Manasse, pia & humilis quidem est, nec tamen reperitur Græcè vel Hebræicè. Unde etsi constat Manassem in afflictione Deum orasse, ejusque orationem esse scriptam in libro sermonum Regum Israël, & Sermonibus Hofai, non constat tamen esse illam, quæ circumfertur. Unde hæcenus inter scripta apocrypha est censenda.

19. Appendix Job magnæ est auctoritatis ob præmissa *num. 16.* & alia fundamenta; etsi non habeatur modò ab Ecclesia pro Scriptura Canonica. Quemadmodum neque approbavit Ecclesia tamquam Canonicum Plalmum 151. qui etiam nescio quid adulterinum redoleret; etsi habeatur in Græcis Codicibus, & sit apud Græcos tamquam Scriptura Canonica. Quod si Ecclesia, quæ hæcenus judicium suum suspenderit, re maturius examinata deprehenderet aliqua ex iam præmemoratis scriptis esse verè divinitus inspirata, posset consequenter aliquod ejusmodi apocryphum scriptum non positivè rejectum fieri Scriptura Canonica, uti posset articulus antea non definitus postea declarari tamquam de fide. Plures alias Scripturas apocryphas, & jam olim veluti spurias ab omnibus rejectas, immo hodie non extantes, recenset Gelasius in Concilio Romano & reteruntur *Can. Sancta Romana dist. 15.*

20. Petes, an aliquæ Scripturæ sacræ perierint? Resp. Affirm. cum *Athanasio in sine Nonnulla Scriptura sacra perierunt.* *Synopsi, Chrysostomo Homil. 9. in Matth. & Hom. 7. in 1. ad Corinth. (quem imitantur Theophylactus & Euthymius) Bellarmino l. 4. d. Verbo Dei c. 4. & recentioribus Doctoribus, contra Salmeronem, To. 1. Prolegom. 9. c. 4.* Et satis colligitur ex libris in sacra Scriptura citatis, qui modò exciderunt; prout in libris Paralipomenon citatur liber Samuelis Videntis, libri Nathan Prophetæ, *Quod ex variis in ipsa veteri le-*

*in memora-
tu declaratur.*

liber Gad Videntis, liber Abiæ Eilonitis, qui etiam fuit Propheta, liber vel Visio Ado Videntis de gestis Salomonis, item de gestis Roboam ejusque filii Abiæ, liber Semeiæ Prophetæ, liber Jehu filii Hanani, Sermones Hozai, Res gestæ Osæ regis Juda descriptæ ab Isaia, de quibus in eisdem Prophætia nihil habetur. Item in libris Regum fit mentio alterius Scripti Samuelis de lege regni, & trium millium parabolarum Salomonis, atque Canticorum quinque & mille. Et *2. Machab. 2.* fit mentio descriptionum Jeremiæ. In libris quoque Regum & Paralipomenon sæpè relatio fit ad librum Regum Juda & Israël, diversis, sed affinis verborum formulis, idem fortè volumen denotantibus. Non videtur autem dubium, quin Cantica & Parabolæ Salomonis, quæ interciderunt, fuerint ex inspiratione Spiritus sancti, uti quæ supersunt: quidquid sit de eisdem naturalibus, ad fidem & morum ædificationem (qui est Scripturæ sacræ scopus) nihil conferentibus. Similiter dubitari non potest & aliis Prophetarum Scriptis, præsertim qui appellantur Prophetæ seu Videntes, immo quorum scripta interdum citantur sub nomine Visio- nis; ut Visio Ado Videntis, contra Jeroboam *2. Paralip. 9.* quæ est alia ab ea, quæ refertur in libris Regum *3. Reg. 13.* facta contra Jerobeam in primis annis regni à viro Dei, in reditu per Leonem occiso; cum Ado multis annis supervixerit, immo diligentissime Gesta Roboam & Abiæ scripserit. Quemadmodum etiam constat ex *1. Paralip. ult.* in libris Samuelis, Nathan & Gad, alia fuisse contenta, quam quæ habentur in libris Regum.

*Hæc de non-
nullis dubi-
sari possent.*

De aliquibus tamen ceterorum Prophe- tarum, ut Isaia &c. scriptis, non est ita manifestum, quod sint distincta à libris Regum quos habemus, qui à diversis Prophe- tis successivè scripti sunt. Cui nec satis manifestum est ex Scriptura, an liber Bellorum Domini *Nam. 21.* & liber Justo- rum *Johe 10.* & *2. Regum 1.* fuerint divi- næ auctoritatis. Prout etiam dubitant alii qui de libris dierum Regum Israël & Ju- da. Similiter dubitari posset de libro Ja- sonis Cyrenæi; cujus abbreviator fuit Scri- ptor libri secundi Machabæorum *2. Ma- chab. 2.* sufficere enim posset illum fuisse Scriptorem fidelem, abbreviatorem autem Scriptorem Hag'ographum à Deo adjutum fuisse, ne quid falsum suæ Historiæ immil- ceret.

*21.
An interci-
derit Epi-
stola Pauli
ad Laodi-
conenses.*

Denique in novo Testamento *ad Coloss.* 4. fit mentio Epistolæ Laodicensium. Ideo- que *Bellarminus supra* certum putat Epi- stolam Pauli ad Laodicenses interciderit. Sed rectius negant ceteri, censentes Apo- stolum loqui de Epistola ipsorum Laodi- censium ad Paulum: adeoque inde non

constare, Apostolum ad Laodicenses ali- quam Epistolam scripsisse. Vide *Estium ibi.* Idem nihilominus in *1. ad Corinth. 5.* colligit Paulum aliam adhuc antea Corinthiis Epi- stolam scripsisse, & omnino certum putat Apostolos plures Epistolas scripsisse, quæ perierunt, antequam ad publicam Eccle- siæ notitiam pervenirent. Vide ipsum ibi. In Canonica Judæ verò citatur Prophætia Enoch. Sed eam Nonnulli cum *Hierony- mo* volunt desumptam ex libro Enoch pa- tenter apocrypho; sicut etiam Apostolus Paulus interdum citat aliquam sententiam profanorum Poëtarum, quorum tamen librum integrum non probat. Verùm constat Apostolum non confirmare absolute suam doctrinam ex hujusmodi Poëtarum dictis, sed ea (quæ tamen in speciali per hoc accipiunt infallibilem veritatem) so- lum referre ad hominem, ut Ethnicos ex propriis Auctoribus convinceret. At Judas loquitur de vera Prophætia (sic enim vocat.) Enoch, idque ad fideles, apud quos apocrypha nullius erant roboris. Unde alii censent ipsum loqui de vero scripto pro- phætico Enoch, quod tamen interciderit, aut certe postea fuerit adulteratum.

*Quid cen-
sendum de
Prophætia
Enoch.*

Si verò quærat, unde acciderit tot sacros libros periisse. Responderi potest id accidisse, partim ex incuria Judæorum in iis in sua puritate conservandis, partim ex quorundam adulterantium eos vel de- struentium malitiâ, præsertim impiorum regum (qualis ante poenitentiam fuit Ma- nasses)olorum legis Dei, & cultorum Baal ceterorumque idolorum, partim ex deva- vastatione Urbis ac templi Jerosolymitani per Chaldæos, & postea per Antiochum E- piphanem, qui etiam mirè in libros sacros lævit, ut patet *1. Machab. 8.*

*22.
Qui contu-
derit tot sa-
cros libros
periisse.*

Hos autem libros perire Deus permisit, sive quia deinceps erant minus utiles aut necessarii, sive quia referebant alibi rela- ta, sive quia reliqui sufficiebant doctrinæ fi- dei & morum, sive quia prævidebat mul- tos eis abufuros ad errores vel malum fi- nem. Sanè constat Deum permisisse, ut tot ante Christum sæculis perierint Tabulæ legis & Arca foederis, ut multa Prophe- tarum & Apostolorum dicta nunquam scri- pta fuerint. Immo plurima ipsius Christi gesta & dicta non sunt scripta; & quæ scripta sunt, dudum post formatam Eccle- siam, præsertim Evangelium S. Joannis: prout etiam Ecclesia multis annis in prin- cipio caruit litteris Apostolicis & Apoca- lypsi, atque etiamnum caret Actis postre- mis Pauli, & sine gravi præjudicio nonnul- lis quæ supersunt carere fortasse possent. Ni- mirum, quæ restant, sufficiebant doctrinæ fidei & morum, ac saluti fidelium. Nec est timendum, ne Ecclesiæ, quæ est fidelissi- ma custos sacri depositi, culpâ quidquam pereat; esto non tanta fuerit fidelitas tem- pore Synagogæ.

*23.
Cur Deus
id permisit.*

Si ulte-

24. Si ulterius quaeratur, an Esdras soluta captivitate Babylonicâ omnes libros sacrae Scriptionis, qui capti ac eversa à Chaldaeis urbe, temploque incenso perierant, restituerit? Resp. ita quidem sentire illustres Patres, *Basilium, Hieronymum, &* ante ipsos *Irenaeum ac Tertullianum*. Et satis disertè idem asseritur *Esdrae 14*. Qui tamen liber apocryphus est. Et aliunde haec de re nullus Hebraeorum facit mentionem. Mirum quoque videtur, nullum sacrum Codicem fuisse servatum à tanto sacerdotum numero, neque etiam ab ipso Hieremia, cui summa dabatur libertas, etiam abscondendi Tabernaculum, Arcam foederis & Altare incensi. Et saltem in priori transmigratione factâ sub *Josedim* longè majori quiete, quâ abductus est *Ezechiel*, *Daniel* aliique primarii viri, facile erat aliquem sacrum Codicem asportare in Babylonem, adeoque ita factum merito praesumitur. Immo *Iosephus l. 11. Antiquit. c. 11.* fert *Cyrum* permotum ad solvendam captivitatem, offensâ sibi prophetiâ *Isaiae c. 45.* in qua sermo nominatum erat de ipso *Cyro*. Ob quæ & similia censet *Baronius Pererius, Serarius, Bellarminus l. 2. de Verbo Dei c. 1.* Esdras divinâ directione & inspiratione libros sacros in meliorem ordinem redegit, à mendis expurgasse, characteres denique Hebraicos, ne cum Samaritanis convenirent, immutasse. Quod si etiam libros sacros ex memoria restituisset, adhuc non sequitur restituisse omnes, qui aliquando extiterant, sed illos solos, quos Deus restitui voluit, vel qui immediate ante, non autem qui antecederent perierat.

QUESTIO II.

De Scriptoribus sacris, modo ac stylo Scriptionis.

25. Nunc de ipsis Hagiographis Scriptoribus librorum Canonicorum pauca dicenda sequuntur. Et in primis manifesti sunt Auctores multorum librorum, non tam ex titulo (qui non est pars libri) quam ex principio eorumdem, prout fecit initium Prophetiarum prodit suos vulgatos Auctores; sicut & initia Proverborum atque Ecclesiastæ auctorem Salomonem. Idem faciunt initia Epistolarum Apostolicarum ferè omnium (idem est de Apocalypsi Joannis) etsi *Paulus* interdum addat secundariò alterius alicujus nomen, v.g. *Sosthenis*, in Prima ad Corinthios, *Timothei*, in Secunda ad Corinthios, in Epistola ad Philipenses, ad Colossenses, & ad Philemonem; item *Silvani* & *Timothei* in utraque ad Thessalonicenses. Interdum etiam in apparet ex decursu libri, prout passim in Prophetia *Danielis* loquitur ipse de se in prima persona, *Ego Daniel*; item *Angelus* refertur loqui

ad ipsum *Danielem*. *Esdras* quoque auctor libri primi *Esdræ* sup nomine appellatus à rege Chaldaeorum, paulò post de se ipso loquitur in prima persona *cap. 7.* uti etiam facit *c. 8. & 9.* Idem facit *Nehemias* auctor secundi libri (qui idcirco apud Hebræos liber *Nehemiae* dicitur) passim in toto libro; immo & in primis libri verbis se auctorem indicat. Similiter ex *c. 50. Psal.* constat auctorem Ecclesiastici esse *Jesum filium Sirach*.

Ex Traditione certa Ecclesiæ, quam exhibent Concilia & Patres, constat Salomonem esse auctorem Cantici Canticorum; quatuor Evangelistas vulgatos esse auctores, sui respectivè Evangelii, quod eis ascribitur; *Lucam* esse scriptorem Actuum Apostolorum, quos & Evangelium *Lucæ* habere eundem auctorem constat ex utriusque principia. Similis videtur traditio de tribus Epistolis Canonicis, quæ Joannis dicuntur; uti & de auctore Epistolæ ad Hebræos, quod scilicet sit *Paulus* auctor, sub cuius etiam nomine recipitur à Tridentino & Florentino, & antiquitus à *Gasasio 1. in Concilio Romano, Innocentio 1. Epist. 3. Concilio Laodiceno & Carthagenensi III.* & reliquis ferè Patribus, præsertim Græcis, etsi olim à quibusdam Latinis videatur non fuisse admisa, aut in dubium vocata, sine solido tamen fundamento, tam quoad auctoritatem divinam, quam quoad auctorem.

Liber Psalmorum titulo Auctoris caret, vulgò tamen, immo etiam à Tridentino sess. 4. Psalterium Davidicum appellatur, & Psalmi omnes passim sub nomine Davidis citantur, etiam frequenter ab iis, qui Davidem aliquorum putant non esse auctorem, eò quòd videlicet vel omnium vel saltem plurium & præcipuorum sit auctor. Et quidem esse auctorem omnium omnino, etsi in titulo præferant aliorum nomen, v.g. *Asaph, Filiorum Coph* aut *Idithum &c.* censent *Ambrosius, Augustinus* & alii gravissimi Scriptores. Quorum sententia indubiè valde probabilis est, non tamen certatim proinde *Origines, Athanasius, Hieronymus,* & alii, tum veteres, tum recentiores, contrarium quoque probabiliter sentiant, etsi ad particulares Psalmos descendendo non per omnia invicem consentientes. Fundamentum est, quòd non tantùm liber Psalmorum titulo Auctoris caret etiam apud Hebræos, ac sine auctoris nomine citetur in novo Testamento, sed etiã quòd varii præferant nomen aliorum auctorum: sic enim varii prænotantur titulo, *Psalmus Asaph*: in quibus etiã notatur alius stylus, non adeò facilis & benignus præsertim in Hebræo. Immo Psalmi nomine *Asaph* insigniti undecim subsequuntur Psalmum 71. in cuius fine hæc dicitur: *Defecerunt laudes David filii Jesse*; præterquã quòd præcedentibus sit insertus unicus ejusdem tituli Psalmus, scilicet quadragesimus nonus. Nec

26. Quorum auctores dignoscantur ex traditione.

27. An totius Psalterii David sit auctor, incertum.

Multi probabiliter affirmant.

Alii negant.

Fundamentum.